

۱۴۷۱۹۹۹
۹۵، ۱۲ / ۱۸

هو العليم

توانمندسازی در مددکاری اجتماعی

دکتر روث جی، پارسونز

انستیتوت دنور، شهر دنور، ایالت کلورادو

دکتر لورین ام، گوتیرز

دانشگاه میشیگان، آن آربر، میشیگان

دکتر انی، اوپن کاکس

دانشگاه دنور، شهر دنور، ایالت کلورادو

مترجمان:

دکتر افشین جاویدنسب

دکتر طلعت الهیاری

(عضو هیئت علمی دانشگاه علامه طباطبائی)

نشر و نشر

عنوان و نام پدیدآور: توانمندسازی در مددکاری اجتماعی (راهنمای روان‌شناسان، روان‌پزشکان و مشاوران)/[ویراستار لورین ام. گوتیرز، روث جی. پارسونز انید اوپال کاکس]: مترجمان افشین جاویدنسب، طلعت الهیاری.

مشخصات نشر: تهران: دانژه، ۱۳۹۵.

مشخصات ظاهری: ۱ ج. (۳۵۲ صفحه): جدول.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۵۰-۱۴۴-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

یادداشت: عنوان اصلی: Empowerment in social work practice: a sourcebook, ۱۹۹۸.

یادداشت: کتابنامه.

یادداشت: نمایه.

موضوع: خدمات اجتماعی -- ایالات متحده

موضوع: Social service -- United States

شناسه افزوده: گوتیرز، لورین مارگوت

شناسه افزوده: Gutierrez, Lorraine M. (Lorraine Margot)

شناسه افزوده: پارسونز، روث جی.، ۱۹۴۴ - م.

شناسه افزوده: Parsons, Ruth J.

شناسه افزوده: کاکس، انید اوپال، ۱۹۴۱ - م.

شناسه افزوده: Cox, Enid Opal

شناسه افزوده: جاویدنسب، افشین، ۱۳۵۲ - مترجم

شناسه افزوده: طلعت، الهیاری، ۱۳۳۰ - مترجم

ر. ب. ک. شماره: HV۹۱/۹۱۱۵

ر. ب. ک. یوبی: ۳۶۱۳۲

شماره کتابخانه ملی: ۴۲۸۶۰۱۵

عنوان: توانمندسازی در مددکاری اجتماعی
مولفان: دکتر روث جی. پارسونز - دکتر لورین ام. گوتیرز؛ دکتر انید اوپال کاکس
مترجمان: دکتر افشین جاویدنسب - دکتر الهیاری
صفحه آرا: فرزانه هاشملو
مدیر تولید: داریوش سازمند
ناشر: دانژه
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: میران
شمارگان: ۵۵۰ نسخه
قطع: وزیری
نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۶
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۵۰-۱۴۴-۸

این اثر مشمول قانون حمایت مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هر کس تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه مؤلف (ناشر) نشر یا بخش یا عرضه کند مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

تهران: خیابان استاد مطهری - خیابان سلیمان خاطر (امیر اتابک) - کوچه اسلامی - شماره ۴/۲
کد پستی: ۱۵۷۸۶۳۵۸۱۱ صندوق پستی: ۴۱۴۶-۱۴۱۵۵ تلفن: ۸۸۸۴۶۱۴۸-۸۸۸۱۲۰۸۳ تلفکس: ۸۸۸۴۲۵۴۳

تلفن دفتر بخش: ۶۶۴۷۶۳۷۵-۶۶۴۶۲۰۶۱ فکس: ۶۶۴۷۶۳۸۹

فهرست مطالب

۷	پیشگفتار
۹	درباره نویسندگان
۱۱	مقدمه مترجمین
۱۵	بخش اول - مقدمه از پروفسور اندلسازی
۱۹	فصل ۱ - الگویی برای توانمندسازی
۴۹	بخش دوم - توانمندسازی در عمل: جماعت
۵۵	فصل ۲ - توانمندسازی زنان
۸۷	فصل ۳ - توانمندسازی اجتماعات فقیر رنگین پوست
۱۰۵	فصل ۴ - توانمندسازی افراد کم توان، نقش انتخاب
۱۲۳	بخش سوم - توانمندسازی در عمل
۱۲۹	فصل ۵ - توانمندسازی در برنامه های بهداشت روانی
۱۵۹	فصل ۶ - توانمندسازی عملی با افراد/خانواده های بی خانمان
۱۸۹	فصل ۷ - توانمندسازی جوانان
۲۱۳	فصل ۸ - توانمندسازی خانواده ها
۲۳۷	بخش چهارم - مسایل خاص توانمندسازی عملی
۲۴۳	فصل ۹ - خدمات رسانی اجتماعی و توانمندسازی
۲۷۳	فصل ۱۰ - پژوهش به منزله یک راهبرد توانمندسازی

فصل ۱۱- ارزشیابی توانمندسازی عملی.....	۲۵۹
فصل ۱۲- فرصت سازی برای برنامه های مبتنی بر توانمندسازی.....	۳۱۷
نتیجه گیری.....	۳۳۰
واژه نما.....	۳۳۵
موضوع نما.....	۳۴۲

www.ketab.ir

پیشگفتار

حرفه مددکاری اجتماعی با تأکید بر شان و منزلت آدمی تلاش می‌کند تا با تکیه بر ظرفیت‌های وجودی هر فرد، سازگرفتار و توانمند ساختن آنان و همچنین پایش عملکرد ساختار اجتماعی، مسایل و آسیب‌های جامعه‌ای را کاهش داده، زمینه‌های رفاه اجتماعی را فراهم آورد. از این رو این حرفه در کنش‌های متقابل مربوط به مردمان و زندگی جمعی آنان فعالیت می‌کند. در این حرفه، در مفهوم اساسی «حقوق بشر» و «عدالت اجتماعی» از مفاهیم کلیدی اند.

مددکاری اجتماعی از سویی مبتنی بر ارزش‌ها و نظریه‌ها است و از سویی نیز مفاهیم نظری را در عرصه فعالیت‌های زندگی و درمان عملی به کار می‌گیرد. از این رو با پیوند همین مبانی نظری به فعالیت‌های اجرایی است که می‌تواند از چگونگی پیدایش آسیب‌های اجتماعی و عواملی که به حفظ و گسترش آن‌ها منتهی می‌شود، درکی عمیق‌تر یابد و برای کنترل و کاهش آن‌ها نه تنها بر افراد گرفتار، که بر فرهنگ، بر ساختار و شبکه روابط اجتماعی آسیب‌رسان و تولیدکننده‌ی آسیب دیدگان و «مددجویان» نیز تأثیری عمیق بر جای گذارد.

رسالت مددکاری اجتماعی، توانمند ساختن «مشریان» در گشودن بندها و محدودیت‌هایی است که بر استعدادهای درونی آنان نهاده شده، اما شکفته شدن توانایی‌ها خارج از وضعیت ساختار و شبکه روابط اجتماعی میسر نمی‌شود و بر همین اساس است که فعالیت‌های مددکاری اجتماعی در چهارچوب نظامی از ارتباطات متقابل، ارزش‌ها، نظریه‌ها و عمل در قالب منشور اخلاقی، با مددکاری اجتماعی فردی آغاز گشته، با مددکاری اجتماعی گروهی ادامه یافته و با اقدام‌هایی در عرصه کار با برنامه‌ریزان و سیاستگذاران

که در مواردی مولدان آسیب دیدگانند، به عنوان الگوی «برنامه ریزی» و همچنین از طریق الگوی «اقدام اجتماعی» کامل شده، این حرفه را به عنوان عامل تغییر در جامعه معرفی می نماید.

هر چند مفهوم «توانمندسازی»، واژه سنتی در حرفه مددکاری اجتماعی است اما امروز به واژه ای پرکاربرد که در زمینه های گوناگون و توسط گروه ها و نهادهای مختلفی به کار می رود، تبدیل شده است. برای نمونه بانک جهانی آن را به مفهوم افزایش توانایی افراد و گروه ها برای تصمیم گیری به منظور دست یابی به هدف های خود معرفی می کند و چهار عامل دسترسی به اطلاعات، مشارکت، پاسخگویی و توانایی سازماندهی گروهی را مدنظر قرار می دهد. آژانس رفاه بین المللی نیز توانمندسازی را در عرصه به مبارزه طلبیدن مردم و بی عدالتی مطرح می سازد. در حالی که عده ای نیز توانمندسازی را تلاشی برای توزیع قدرت و حمایت برای حمایت از تنگدستان می دانند، برخی نیز مفهوم مزبور را با مفهوم خودیاری اشتباه می دانند. داشتن حق مالکیت و همکاری های شبکه ای برابر می دانند. از نظر نگارنده، توانمندسازی، فرایندی است که در آن آدمی از یک وضعیت نامطلوب به موقعیتی دلخواه گذر می کند. این فرایند، بر عاملیت نظر دارد به گونه ای که تا افراد و گروه ها خود اقدامی مؤثر ننهند، مداخله بیرونشان تغییر نمی کند. از این رو توانمندسازی فرایندی است که براساس آن عواملی که افراد و قشرهای گوناگون را حاشیه نشین ساخته، تغییر داده، آنها را به افرادی با اعتماد و تصمیم گیر مبدل می سازد.

کتابی که با علاقمندی همکاران ارزشمندم سرکار خانم دکتر الهیاری و آقای افشین جاویدنسب به فارسی برگردان شده است، نخستین کتاب در این دست است که می تواند خلأ دانشی دانشجویان این عرصه را پر کند. از این حیث به آن را به همکاران و دانشجویان توصیه می نماید با این امید که شاهد آثار دیگر «این همکاران پرتلاش باشیم».

دکتر حبیب آقابخشی
دانشیار دانشگاه

پیشگفتار مترجمان

کزین برتر اندیشه بر نگذرد

به نام خداوند جان و خرد

در طول تاریخ مددکاری اجتماعی در ایران که از سال ۱۳۳۷ هجری شمسی با تلاش خانم ستاره فرمانفرنیان (۱۳۹۱-۱۲۹۹) هجری شمسی آغاز شد، کانون اصلی توجه این حرفه تحت عنوان های مختلف، به نوعی بر توانمندی های فرد، گروه، و جوامع متمرکز بوده است. با گذشت بیش از نیم قرن از عمر حرفه مددکاری اجتماعی در ایران و افزایش دامنه و گستره ی فعالیت ها و مداخلات مددکاری اجتماعی، هنوز حوزه های بکر فراوانی در ابعاد نظری، پژوهشی و عملی وجود دارد که مددکاران اجتماعی می توانند برای نیل به اهداف اصلی مددکاری اجتماعی در ایران از آن ها بهره مند شوند. توانمند سازی یکی از همین حوزه های اصلی مددکاری اجتماعی است.

کتابی که پیش رو دارید اولین ترجمه از توانمند سازی است که به زبان شیرین فارسی برای استفاده شما عزیزان آماده شده است. ویژگی کتاب حاضر پس از شناسایی توانمند سازی، این است که یک چارچوب کاربردی ارائه می دهد و نیز روش های ارزشیابی توانمند سازی را به عنوان راهکارهای عملی مورد بحث و ارائه قرار داده

است. برداشت از مطالعه این کتاب را شاید بتوان با این مفاهیم بیان کرد که: بیاید خاک خاک شویم تا پاک پاک شویم. بیایید بجای آنکه افراد جامعه را به غنی و فقیر، سیاه و سفید، فرادست و فرو دست، سالم و معلول طبقه بندی کنیم، جامعه ای عادلانه تر بسازیم که در آن قدرت و حق انتخاب و تصمیم گیری، انحصاری نباشد چرا که همه ی انسان ها در پیشگاه خداوند یکسان هستند.

شایان توجه است که در نام بردن افرادی که به مددکاران اجتماعی مراجعه می کنند عنوان های مختلفی چون: مراجع، مددجو، بیمار، کاربر خدمات اجتماعی، و یا همانطور که در متن اصلی این کتاب آمده است «مشتریان برنامه های توانمند سازی» و یا «افراد» نام برده شده اند. کاربرد هر یک از این واژه ها با توجه به نوع خدمات، متفاوت است. با توجه به استفاده از واژه «مراجع» در کتاب هایی که انتشار بین المللی دارد (مانند کتاب نظریه نوین مددکاری اجتماعی تألیف مالکوم پین، سال ۱۳۹۱)، در کتاب حاضر نیز اصطلاح مراجع و یا مراجعان بکار رفته است.

از نشر دایره قدردانی می شود به با همکاری صمیمانه خود پس از آنکه کتاب «پژوهش و ارزیابی در مددکاری اجتماعی» در سال ۱۳۸۹ و کتاب «نظریه نوین مددکاری اجتماعی را در سال ۱۳۹۱ و کتاب «کاربرد مددکاری اجتماعی در مراقبت های بهداشتی» در سال ۱۳۹۵ را به چاپ رساند. اینک کتاب «توانمند سازی در مددکاری اجتماعی» را که یک کتاب مرجع و دانشگاهی جدید است در اختیار اساتید فرهیخته و دانشجویان عزیز و علاقمندان گرامی قرار می دهد.

در کار ترجمه این کتاب از همکاری اساتید گرامی مددکاران اجتماعی فعال در حوزه های عملی، و سایر عزیزان برخوردار بوده ایم. به ویژه از آقایان: دکتر عباس اسکوئیان دکترای فلسفه غرب و از مدرسان دانشگاه علامه طباطبائی، غلامعلی قربانی دانش آموخته مددکاری اجتماعی، رسول گلجویی دانشجوی دوره دکترای مددکاری اجتماعی، مرتضی رستمی دکترای جامعه شناسی، و مرتضی برهانی دانش آموخته جامعه شناسی که ویرایش اولیه ادبی بعهد وی بوده و همگی دوره دانشجویی را در دانشگاه علامه طباطبائی تجربه کرده اند سپاسگزاری می شود. هم چنین از خانم دکتر سمانه طریقت دکترای آموزش زبان انگلیسی قدردانی می گردد.

در پایان، با علم به این که ترجمه حاضر ممکن است خالی از اشکال نباشد امید

است پژوهشگران و اساتید فرهیخته و دانشجویان عزیز نقد و نکات سازنده خود را از طریق نشانی زیر مطرح نمایند تا در چاپ بعدی مد نظر قرار گیرد.

allahyari@atu.ac.ir

javidnasab@gmail.com

با سپاس

افشین جاوید نسب

طلعت اله یاری : دانشیار مددکاری اجتماعی و

عضو هیات علمی دانشگاه علامه طباطبائی

www.ketab.ir